

on which the policy of identity should be based. Consequently, the proposed concepts should be updated and detailed in terms of their practical application as a full-fledged state program.

Keywords: *macropolitical identity, identity politics, identity policy, national identity, symbolical politics, construction of identity, state.*

УДК 316.2

З.С. Оніпко

ВПЛИВ ІДЕЙ АМЕРИКАНСЬКИХ АНАРХО-ІНДИВІДУАЛІСТІВ НА РОЗВИТОК ЛІБЕРТАРІАНСТВА

В статті розглянуто ідеї американських анархо-індивідуалістів Генрі Торо, Джосайї Уоррена, Бенджаміна Такера та Лісандера Спунера, які заклали підвалини для розробки сучасної політичної течії лібертаріанства.

Ключові слова: *лібертаріанство, анархо-індивідуалізм, держава, індивідуальний суверенітет, природні права.*

Лібертаріанство (від лат. *libertas* - «свобода») – сукупність ідейно-політичних течій, які об'єднуються рядом спільних ознак. Лібертаріанці керуються наступними принципами:

Свободу індивіда у всіх її проявах, лібертаріанці вважають, найвищою цінністю. Кожна людина є самодостатнім індивідом, який може розпоряджатися своїм життям на власний розсуд. [3]

Лібертаріанці визнають раціонального індивіда основою вільного суспільства, єдиним носієм прав та свобод, який керуючись власним розумом сам здійснює вчинки, тобто раціональна дія його є в першу чергу, індивідуальною дією. Пріоритет раціонального індивіда перед групою, класом чи всім суспільством проявляється в т. зв. «принципі заборони на агресивне насильство» - забороні будь-яких насильницьких дій щодо кожної особистості без її згоди, навіть з боку державних органів. За словами лібертарія Мюррея Ротбарда, «... лише індивід існує, мислить, відчуває, приймає рішення й діє, а суспільство живим організмом не є, а являє собою лише велику кількість взаємодіючих індивідів» [4, с. 48].

Примат природніх прав та свобод індивіда, які не може відібрати чи звузити ані держава, ані суспільство. Тріада прав (на життя, свободу та приватну власність) є взаємозалежною, однак більшість лібертаріанців (Г.-Г. Хоппе, М. Ротбард) визначають право приватної власності першочерговим, з якого випливають інші права. Це пояснюється тим, що особистість, володіючи правом на саму себе, на своє тіло та результати своєї діяльності (т.зв. право самоприналежності), має можливість задовольняти й інші права. Однак лібертаріанство не варто плутати з вседозволеністю, оскільки лібертарії підкоряються спонтанно визначеними нормам поведінки в суспільстві, які так ми інакше виникають під час взаємодії двох або більше індивідів. [3] Такі правила забезпечуються або мінімальною державою (мінархізм) або законами вільного ринку (анархо-капіталізм)

Вільний ринок є основою лібертаріанського суспільства, оскільки забезпечення свобода не можливе без здатності особи задовольняти право власності на конкурентній

основі. Ринковий обмін найефективніше задовольняє прагнення кожного індивіда та дає змогу ефективніше та раціональніше організовувати людську взаємодію не лише в економічній, а й у політичній сфері. На думку лібертаріїв, втручання держави в економічні процеси необхідно в ідеалі повністю виключити або принаймні звести до мінімуму, обмежившись лише наглядом.

Погляди лібертаріїв щодо ролі держави в суспільстві, різняться. Мінархісти (Л. фон Мізес, Р. Нозік, Ф. фон Хайек) визнавали за державою лише одну функцію – гарантування безпеки індивіда, шляхом забезпечення недоторканості його прав та свобод. Будь-яка діяльність держави, яка виходить за межі даної функції є незаконною та протиправною. Анархо-капіталісти (М. Ротбард, Р. Лонг, Г. – Г. Хоппе, С. Конкін) виступають за повну ліквідацію держави як втілення примусу та насилля, та заміну її незалежними приватними організаціями, які б перейняли на себе всі її функції. Такі агенства діяли б на основі добровільних внесків її членів, представляючи та захищаючи їхні інтереси. Держава, як агресивний монополіст, не здатна задовольняти прагнення індивідів до свободи та дотримання права власності.

Будь-яка форма колективізму (соціалізму) є антагоністом будь-якого індивідуалізму й призводить до поглинання всіх прав громадян державою. Представники Австрійської школи економіки, як Ф. фон Хайек та Л. фон Мізес, в своїх роботах обґрунтовували неефективність планової економіки, яка з часом призведе до розвалу суспільства, внаслідок становлення тоталітаризму.

Лібертаріанство є доволі новим явищем, однак його витоки можна віднайти в працях ряду представників політичної філософії і у минулих століттях. Зазвичай кожний з таких мислителів виділяв ряд певних ідей, які згодом лібертарії запозичили до своєї ідеології. Значний вплив на ідеологів лібертаріанства справили представники анархо-індивідуалістичної течії в США.

Анархо-індивідуалізм є складовою анархізму, який поряд із відкиданням будь-якого політичного, економічного авторитету, визнає кожную людину незалежним індивідом, який має можливість діяти на власний розсуд, не піддаючись примусу з боку зовнішніх сил. Американський анархо-індивідуалізм виник на початку XIX століття й представлений такими громадськими діячами, як Генрі Торо, Джосайя Уоррен, Бенджамін Такер та Лісандер Спунер. Погляди Анархо-індивідуалісти США базувалися на ідеях батьків-засновників США, ідеях Просвітництва, американській суспільно-політичній думці того часу. Деякі позиції анархо-індивідуалістів щодо індивідуального суверенітету, примату природніх індивідуальних прав, визнання держави знаряддям насилля та експлуатації з подальшим заклик до її ліквідації, можливість замінити державу добровільними договірними організаціями, були перейняті в майбутньому лібертаріанцями, в першу чергу анархо-капіталістами (Мюрреєм Ротбардом та Девідом Фрідменом). Так Ротбард в своїх працях не раз відзначав Генрі Торо, Б. Такера та Л. Спунера як своїх натхненників [4].

Генрі Д. Торо (1817-1862) – американський громадський діяч, аболіціоніст та розробник ідей анархізму, в одній із своїх найвідоміших праць «Громадянський непослух» (1849), яку М. Ротбард назвав своїм «дороговказом», оскільки він вперше запропонував подолати суспільну кризу XIX століття. Найзначнішим для лібертаріїв є саме антиетатистські ідеї Торо та його прагнення звужити функції державних органів. Свій ідеал сам же Генрі Торо сформулював тезою : «Найкращий уряд той, який не керує взагалі» [6] й висловлював сподівання, що з часом людство втілить цю тезу на практиці. Він не відкидав уряд взагалі, однак прагнув до його кардинальних змін, які він називав покращенням.

Головним завданням уряду є «не заважати людям в стосунках один з одним»[6], й саме обмежуючись такою формулою він є найефективнішим.

Критику держави Торо можна пояснити його обстоюванням свободи особистості, яка є необхідною складовою всебічного розвитку індивіда, як джерела будь-якої влади. Він активно відстоював пріоритет індивіда перед державою, підкреслюючи, що «...доти не буде дійсно вільної та просвітленої держава, доки вона не признає за особистістю більш високу та незалежну силу, джерело її власної сили та влади»[6]. Ідеальна держава за Торо повинна поважати індивідуальність кожного її громадянина, незалежно від його суспільного статусу.

Воля ж більшості, на його думку, наділяє державу в особі її представників дозволом на управління суспільством, не тому, що вона є більш досконалим чи ефективним утворенням, а тому, що вона володіє фізичною силою в особі своїх же громадян, котрі служать в армії, поліції, пенітенціарній службі. Крім того, держава експлуатує й інтелектуальну частину населення (філософів, політичних та релігійних діячів), змушуючи їх «виробляти» такі ідеї та думки, які б легітимізували владу та виправдовували її діяльність. Однак, як зазначає Торо, більшість не може правити справедливо, оскільки не звикло критично оцінювати вимоги владних структур. Закон ніколи не зробив когось із людей більш достойним чи справедливим, а, навпаки, люди, слідуючи його положенням здійснювали злочини та акти насилля. Лише невелика кількість індивідів здатна, плекаючи ідеї справедливості, повстати проти держави, зазнаючи при цьому гонінь з її боку. Тому, зазначає Торо, людина повинна брати на себе відповідальність діяти лише на основі власного розуміння, що є правильним, а що ні, а не керуючись установленими урядом приписами.

Сучасний йому уряд в США Торо вважав ворожим суспільству, мотивуючи це тим, що він підтримує рабство й пропонував протидіяти такому уряду ненасильницькими методами, які він назвав «громадянським непослухом» (CivilDisobedience). Одним із шляхів такої неагресивної протидії Торо вважав невиплату податків, які він сам відмовився платити, за що був навіть заарештований та відправлений до в'язниці. Така спроба підірвати систему оподаткування в майбутньому отримала підтримку в з боку анархо-капіталістів, які вважали податки ще одним виявом монополізму держави та виступали за повну їх ліквідацію. Слабким місцем теорії Г. Торо є те, що суспільство без податків є неефективним та неупорядкованим, оскільки, розуміючи природу раціонального індивіда, можна зазначити, що без державного оподаткування в суспільстві почнеться криза.

Ще одним із широко відомих американських анархо-індивідуалістів ХІХ століття був Джосайя Уоррен (1798-1874) – музикант, винахідник, письменник, видавець першого анархістського журналу «Мирний революціонер». Його ідеї справили значний вплив на іншого анархо-індивідуаліста – Бенджаміна Такера, який в свою чергу був авторитетом для багатьох лібертаріїв. Уоррен відомий як автор концепції «індивідуального суверенітету», яку він обґрунтовував, роблячи спробу пояснити зв'язок індивідуального та колективного в суспільстві. Під таким «суверенітетом» Уоррен розумів автономність, окремішність, несхожість людей між собою, незалежність їх в стосунках із собі подібними. Такий індивід, наділений суверенітетом має право самостійно розпоряджатися власним життям та діяти на свій розсуд. «Відключення всіх інтересів й надання кожному можливості бути абсолютним деспотом або сувереном над своїми власними силами на власний розсуд – єдине рішення, яке заслуговує на увагу»[15, с. 67]. Думка Дж. Уоррена, з

приводу того, що кожний індивід є автономним щодо інших й може жити не вступаючи у взаємодію з іншими, не підтверджується суспільною практикою, оскільки особа не може жити у вакуумі та задовольняти власні потреби лише самотійно.

Кожна людина, на думку Уоррена, від природи наділена характерними особливостями, які «формують» її внутрішній світ й визначають реакції на зовнішні виклики й наділяють її притаманною лише їй індивідуальністю, яка є непорушною та невідчужуваною. Така індивідуальність породжує «абсолютний суверенітет людини», який і диктує рівень взаємодії «індивід-колектив(суспільство)». Невідчужуваність суверенітету порушується, на думку мислителя, спробою більшості на законодавчому рівні диктувати свою волю меншості, навіть якщо меншість – одна людина. Колектив не може нести відповідальність за рішення, які він приймає, щоб вирішити ту чи іншу проблему, оскільки відповідальність може бути лише індивідуальною, а тому й пріоритет повинен надаватися кожному окремії особі перед певною групою або усім суспільством.

Джосайя Уоррен критикував державу як насильницький інститут, який побудований на підкоренні волі одних людей іншим, що суперечить ідеї індивідуального суверенітету. Вона виникла з необхідності задовольнити потребу людей в безпеці та захисті, однак згодом почала подавляти волю своїх творців. Філософ стверджував, що будь-яка держава тримається на насиллі, війнах та грабежах, а тому ілюзією є впевненість населення в тому, що вона зможе гарантувати безпеку своїм громадянам. Саме розвиток людської індивідуальності призведе до ліквідації, з часом, примусової влади. Дж. Уоррен визнавав за людьми право на повстання та повалення деспотичної влади, яка нічим не краще звичайного злочинця, який посягає на життя чи майна іншого.

Запорукою протидії загарбницькій діяльності державних органів, на думку Дж. Уоррена, є обстоювання свободи як найвищої ідеї. «Свобода або суверенітет держави або нації повинні складатися із суверенітетів осіб, які складають державу або націю...ніколи не було процвітаючої нації, де кожна людина б знемагала»[8:123]. Єдиним обмеженням свободи прояву права на суверенітет є право на суверенітет іншої людини, а не воля колективу чи держави.

Таким чином, акцент на індивідуальності кожного, ролі свободи в житті кожного, примат індивідуального над колективним, відстоювання права особистості на невтручання в своє життя та діяльність, критика держави як агресора та деспота – всі ці ідеї знайшли чималий відгук в концепціях лібертарних авторів. Дж. Уоррен перший із всіх політичних мислителів в утвердив пріоритет індивіда над колективом чи державою, що по суті й стало згодом основою всього лібертаріанського руху.

Бенджамін Такер (Benjamin Tucker) (1854-1959) – громадський діяч, активний прихильник жіночих прав та віротерпимості. Найбільший його внесок в розробку ідей анархо-індивідуалізму було те, що він зміг об'єднати різноманітні анархічні ідеї в єдину анархо-індивідуалістичну течію і навіть зміг розробити її принципи. Анархістські ідеї Бенджаміна Такера містяться у статтях, опублікованих ним в журналі «Ліберті» («Liberty»), а також в компілятивній роботі «Замість книги: Написано людиною, занадто зайнятою, щоб писати книгу» (1893-1987 pp.), куди увійшли найвідоміші його статті, присвячені політичним, економічним та соціальним питанням: «Державний соціалізм та анархізм», «Наші цілі», «Ставлення держави до особистості», «Свобода та власність» та інші. Бенджамін Такер був видавцем і редактором журналу з 1881 по 1908 рік.

Б. Такер приділяв увагу визначенню природи держави та її місця у взаємозв'язку із індивідом та суспільством. Мислитель вказував на те, що анархісти визначають сутність

держави через призму, по-перше, притаманної їй агресивності та прагнення до нападу на й, по-друге, крізь презумпцію верховної влади над певною територією задля пригнічення та закабалення своїх підданих. Такер зазначав, що функцію захисту громадян від поневолення із зовні, держава перейняла на себе з метою створення в населення ілюзії своєї позитивності та доцільності в суспільстві, тоді як насправді єдиною її метою є власне посилення та розширення можливостей для загарбання та поневолення не лише своїх громадян, а й жителів інших держав. Тому анархісти, й Такер зокрема, вважають, що «не захист є ознакою держави, а напад й посягання»[5]. Для Такера слова «напад», «захоплення» й «управління» є синонімами, а тому претензія держави на раціональне управління маскує собою звичайне прагнення до агресивної монополії. Б. Такер закликав перетворити державу із необхідного зла в зло не необхідне, а мету сучасного йому суспільства вбачав в боротьбі з державою, яка «...принижує чоловіка, проститує жінку, розбещує дитину...»[5], прагнучи накласти путі не лише на діяльність людини, а й на її думки та почуття.

Б. Такер вважав, що людство історично прийшло до розуміння того, що воно основним елементом, на якому повинні базуватися стосунки всіх членів суспільства є суспільний договір, або соціальний закон, який визначає індивідуальну свободу кожної особистості необхідною умовою гармонійного суспільного устрою та виключає будь-яке агресивне посягання на неї. Теорію суспільного договору, запропоновану Ж.-Ж. Руссо, Такер відкидає, оскільки цей «метафізичний документ» перетворює одну сторону на раба, чію індивідуальність інша сторона (держава) придушує [1]. Крім того, такий суспільний договір є обов'язковим для виконання лише сторонами, які його підписали, а оскільки їх вже немає в живих, то він взагалі є фікцією. Такер зазначав, що якби держава дійсно була добровільним об'єднанням, то вона б давала можливість громадянам вирішувати чи підкорятися її органам, чи вийти з її складу[13].

Такер визначає, що максимум індивідуальної свободи людини взаємо корелюється із максимумом індивідуальних свобод інших особистостей, без яких перетворюється в пустий звук. З цього слідує, що держава як втілення нападницьких та загарбницьких стремлінь є ворожою суспільству. А оскільки суспільство є важливим елементом індивідуального життя та розвитку, «... відносини держави до індивіда й індивіда до держави повинні ґрунтуватися на ворожнечі, яка припиниться лише із зникненням держави» [5, с. 56]. Функції держави як гаранта стабільності, безпеки та порядку в суспільстві Такер (як всі анархісти) пропонує передати, наприклад, охоронному союзу, який би ґрунтувався на добровільній згоді його членів, Такі союзи, перейнявши на себе повноваження державних органів матимуть можливість слідкувати за порядком в суспільстві та протидіяти деструктивній поведінці окремих осіб. Саме така стратегія паралельних інститутів показала, яким чином суспільство може вирішити проблему невиконання державою своїх функцій [12, с. 121]. Як ми бачимо, з часом таку альтернативу державі, перейняли та розширили анархо-капіталісти.

Б. Такер, вслід за анархістами, зазначав, що індивіди здатні самостійно укласти договори, які відповідають їхнім інтересам. Ці договори можуть стосуватися навіть таких аморальних видів людської діяльності, як лихварство, проституція чи продажу спиртних напоїв тощо. Держава як сторона договору є ненадійною, оскільки може в будь-який час відмовитися від своїх обов'язків й порушувати права іншої сторони. Замість держави, на думку Торо, повинна прийти нова система взаємовідносин, основою якої є кооперація громадян задля загального благополуччя [1]. Головним методом протидії державним

зазіханням Такер вважав пасивний спротив, який полягає, в першу чергу, в невиплаті податків та цілеспрямованому ігноруванні різних закликів та пропозицій держави щодо вирішення різних питань. Якщо активне збройне протистояння держава здатна придушити силою, то «мовчазний» спротив всього населення приведе її до краху.

Крім того, Такер у статті «Державний соціалізм та анархізм» робив спробу порівняти державний соціалізм із соціалізмом анархістського типу. Якщо перший тип соціалізму (теоретиком якого був К. Маркс) він критикував за всеохоплююче втручання держави в економіку та повний контроль за виробництвом, то другий тип він вважав відповідним ідеям індивідуальної свободи. Ліквідація держави, на думку Дж. Уоррена, приведе до розвитку анархічного соціалізму, який базується на свободі конкуренції в будь-якій сфері людської діяльності. Обмеження конкуренції рядом монополій: грошовою, земельною, тарифною (податковою) та патентною веде до спотворення державою начал вільної економічної діяльності, яка бере за основу право індивідуального суверенітету, ідею якого Такер запозичив в Дж. Уоррена.

Близький йому тип соціалізму Такер називав, слідом за журналістом та істориком Ернестом Лезінгом, - лібертарним, науковим, творчим, таким, який дає можливість всім бути рівними, самодостатніми, щасливими на власний розсуд в бездержавному безкласовому суспільстві через соціальний прогрес та мирну спільну діяльність[5]. Такер пропонував змінити ринок на основі власного розуміння економічної справедливості, а саме: брати за товар ціну, яка відповідає собівартості товару та праці, затраченої на його виробництво й нічого понад це. Така економічна діяльність не призведе до збагачення одних й зубожіння інших членів суспільства. Однак на відміну від лібертаріанців, які захищають саме капіталізм, який виступає за приватну власність, як основу ефективної економіки, Такер та інші анархісти відстоював соціалізм, який базується на свободі від експлуатації капіталістів та правильному, з їх точки зору, розумінні права власності. Така відмінність у розумінні співвідношення вільного ринку й капіталізму, за словами лібертаріанця М.Ротбарда, завадило йому назватися індивідуальним анархістом [7].

Таким чином, в концепції Б. Такера поєднуються два начала: соціалістичне та лібертаріанське. Лібертаріанець Р. Лонг, зазначав, що між Б. Такером й такими лібертаріями як Г.-Г. Хоппе чи Девід Фрідмен є більше спільного, аніж відмінного й відносить мислителя до лібертарної традиції суспільно-політичної думки[8]. Його думку підтримує інша послідовниця лібертаріанства Венді МакЕлрой, яка зазначала, що антикапіталізм індивідуального анархізму не є вагомим бар'єром у його позиції щодо сучасного лібертаріанства, оскільки «Індивідуальні анархісти віддали пріоритет вільному ринку й праву на контракт – саме це зробило їх лібертаріанцями, а не соціалістами» [12, с. 120]. Отже, зважаючи на його своєрідне використання терміну «соціалізм», ентузіазм Такера щодо суверенітету особистості, неприборканої конкуренції на вільному ринку і приватної власності (навіть якщо він обмежив її) робить його важливим попередником сучасного лібертаріанства. Велика частина словникового запасу, використаного лібертаріанцями для пояснення філософії свободи, простежується безпосередньо у Такера [7].

Ще одним представником індивідуального анархізму, який сприяв становленню та розвитку лібертаріанства, був Лісандер Спунер (*Lysander Spooner*) (1808-1887 pp). – відомий американський філософ, теоретик права та аболіціоніст. Його найвідомішими працями були «Суд присяжних» (1852), «Неконституційність рабства» (1860), «Не зрада»

(1870), «Природне право» (1882) та інші. Праця «Не зрада», була написана після перемоги Північних Штатів в Громадянській війні в США.

Будучи правознавцем, Спунер приділяв значну увагу ідеї природного права, яку він охарактеризував як «науку про справедливість», тобто «... науку про всі права людини, про всі права особи на індивідуальність й власність, ...на життя, свободу й прагнення до щастя» [14; 31]. Будь-який закон, на його думку, будь-яка Конституція, повинні ґрунтуватися на принципі першорядності природних прав індивіда як прояву природної справедливості, інакше вони повинні бути визнані нелегітимними та протиправними. Анархіст вважав, що ці права є природженими й невідчужуваними, не залежать від статі, кольору шкіри та віросповідання. Зважаючи на таке трактування природних прав, Спунер критикував політику Реконструкції Півдня, зазначаючи, що раби повинні мати такі ж права, як і ті, хто їх звільнив. Конституція США теж, на думку Спунера, вступає в протиріччя із природним законом, (в першу чергу це стосувалося того, що в ній взагалі не згадувався інститут рабства), а тому система державної влади в Америці є нелегітимною, внаслідок чого дотримання її положень є не обов'язковим.

Л. Спунер вважав, що державна влада повинна базуватися на однаковій згоді усіх членів суспільства, а Конституція не дає вказівок, що така згода була отримана від усього народу. Розуміючи, що навіть за демократії згоди всіх досягти неможливо, Спунер критикував її як інструмент, який, яка пригнічує волю меншості. Якщо держава прагне насиллям забезпечити згоду всіх громадян, то позбавляється морального права вимагати від громадян служити собі. Спунер вважав, що держава й природний закон є несумісними поняттями, а тому індивід може ігнорувати вимоги держави [13].

Крім того, Спунер відзначав, що в Конституції взагалі немає твердження, що повинна правити більшість, оскільки Конституцію укладали та підтримували в той час менша частина американського суспільства, а тому спроба підкорити волю меншості волі більшості нівелює законність основного документу держави. Анархо-індивідуаліст вважав, що Конституція має юридичну силу лише по відношенню до людей, котрі її підписували, а не щодо всього населення. Конституція є договором, й як будь-який договір він може бути розірваний в односторонньому порядку (з боку незгодного індивіда), а тому заставляти громадян примусово виконувати її положення є неприпустимим актом насилля, якому індивід має право протистояти [13].

Л. Спунер вважав, що загальна згода народу, яка робить уряд легітимним, не завжди базується на таких видах діяльності, як участь в голосуванні, сплата податків, оскільки кожний індивід має власне бачення того, яким чином висловити свою згоду на правління того чи іншого уряду. Отже, як стверджував мислитель, загальноприйнята практика вважати всіх, хто не погоджується з ідеалами США або політикою американського уряду зрадниками є недопустимою та вступає в протиріччя із законом справедливості. Він зазначав, що такого індивіда можна назвати ворогом держави, але в жодному разі не відступником чи ренегатом. Держава, створена на добровільній згоді всіх членів, стає подібною до суду присяжних, які не можуть не прийняти однаковий рішення з приводу будь-якого питання. Сам суд присяжних Спунер вважав bastionом захисту індивідуальної свободи від зазіхань влади та арбітром в суперечках між суспільством та державою.

Таким чином, значна увага, яку Лісандер Спунер приділяв важливості усвідомлення необхідності дотримання природних прав, без якої законність влади є сумнівною вплинули на лібертаріанців, які були апологетами природних прав.

Отже, дослідивши суспільно-політичні ідеї американських анархо-індивідуалістів XIX століття, таких як Генрі Торо, Джосайя Уоррен, Бенджамін Такер, Лісандер Спунер, можна дійти до висновку, що вони здійснили значний вплив на становлення та розвиток лібертаріанства. Як зазначала Венді МакЕлрой, «справжній успіх анархо-індивідуалізму пов'язаний із лібертаріанським рухом, для якого він був історичним та теоретичним фундаментом» [11, с. 302].

Список використаної літератури

1. Белькович Р. Ю. Бенджамин Такер о сущности государства / Р. Ю. Белькович // Политика и общество. – 2010. – №1(61). – С. 71-75 ; Belkovich R. Yu. Bendzhamin Taker o sushchnosti gosudarstva / R. Yu. Belkovich // Politika i obshchestvo. – 2010. – №1(61). – S. 71-75.
2. Белькович Р. Ю. Палеоконсерватизм как феномен политической мысли США / Р.Ю. Белькович // Диалог со временем. – 2013. – № 44. – С. 152-164 ; Belkovich R. Yu. Paleokonservativizm kak fenomen politicheskoy mysli SShA / R. Yu. Belkovich // Dialog so vremenem. – 2013. – № 44. – S. 152-164.
3. Боуз Д. Либертарианство: История, принципы, политика / Д. Боуз. – Челябинск : Cato Institute : Социум, 2004. – 392 с. ; Bouz D. Libertarianstvo: Istoriya, printsipy, politika / D. Bouz. – Chelyabinsk : Cato Institute : Sotsium, 2004. – 392 s.
4. Ротбард М. К новой свободе. Либертарианский манифест / М. К. Ротбард. – Москва : Новое издательство, 2009. – 398 с. ; Rotbard M. K novoy svobode. Libertarianskiy manifest / M. K. Rotbard. – Moskva : Novoe izdatelstvo, 2009. – 398 s..
5. Такер Б. Вместо книги: Написано человеком, слишком занятым, чтобы писать книгу / Б. Такер. - Москва : Тип. А. П. Поплавского, 1908. – 323 с. ; Taker B. Vmestoknigi: Napisanochelovekom, slishkomzanyatym, chtobypisatknigu / B. Taker. - Moskva : Tip. A.P. Poplavskogo, 1908. – 323 s.
6. Торо Г. О гражданском неповиновении [Электронный ресурс] / Г. Торо // InLiberty. – Режим доступа : <http://old.inliberty.ru/library/101-o-grazhdanskom-nepovinoventii> ; Toro G. O grazhdanskom nepovinoventii [Elektronnyy resurs] / G. Toro // InLiberty. – Rezhim dostupa : <http://old.inliberty.ru/library/101-o-grazhdanskom-nepovinoventii>
7. D'Amato D. S. Anarchism and Libertarianism: Two Sides of the Same Coin [Electronic resource] / D. S. D'Amato // Libertarianism.org. – Mode of access : <https://www.libertarianism.org/columns/anarchism-libertarianism-two-sides-same-coin>
8. Long R. Against Anarchist Apartheid [Electronic resource] / R. Long // Austro-Athenian Empire. – Mode of access : <https://aeblog.com/2007/04/01/against-anarchist-apartheid/>
9. Martin J. J. Man against the state: The Expositors of Individualist Anarchism in America, 1827-1908 / J. J. Martin. - Colorado Springs, 1970. – 315 p.
10. McElroy W. Benjamin Tucker, Liberty, and Individualist Anarchism / W. McElroy // The Independent Review. – 1998. – Vol. 2, № 3. – P. 421-434.
11. McElroy W. The culture of Individualist Anarchism in late nineteenth-century America / W. McElroy // The Journal of Libertarian Studies. – 1981. - Vol. 5, № 3. – P. 291-304.
12. McElroy W. The schism between individualist and communist anarchism in the nineteenth century / W. McElroy // Journal of Libertarian Studies. – 2000. - Vol. 15, № 1. - P. 97-123.
13. Osterfeld D. Freedom, society and the state: an Investigation into the Possibility of Society without Government / D. Osterfeld. - San Francisco : Cobden Press, 1986. – 397 p.

14. Spooner L. No Treason: The Constitution of No Authority / L.Spooner. - Montana: Kessinger Publishing, 2004. - 48p.

15. Warren J. Equitable Commerce a new development of principles for the harmonious adjustment and regulation of the pecuniary, intellectual and moral intercourse of mankind, proposed as elements of new society / Warren Josiah. – New York, 2010. – 118 p.

Стаття надійшла до редакції: 04.03.2019 р.

Z.Onipko

INFLUENCE OF THE IDEAS OF AMERICAN INDIVIDUALIST ANARCHISM ON THE DEVELOPMENT OF THE LIBERTARIANISM

The article is devoted to the influence of the American Individualist anarchism (XIX century) on the formation and development of the libertarianism. The concept of anarchists: Henry Toro, Josiah Warren, Benjamin Tucker and Lysander Spooner, which later became the theoretical basis for libertarianism, were explored. Individualist anarchism is a component of anarchism, which, along with the rejection of any political and economic authority, recognizes every person as an independent individual who has the ability to act independently without coercion by external forces.

This article focuses on the study of the views of individualist anarchist, on the concept and essence of the state, its role in society, the ratio of personality and society as a whole, a peculiar view of the Natural law and individual freedom etc.

Libertarianism is a political philosophy that views respect for individual choice and individual liberty as the foundation of the ideal society, and therefore seeks to minimize or abolish the coercive actions of the states that is the entity that is generally identified as the most powerful coercive force in society. In this article are determined the basic features of libertarianism as a set of ideological and political currents. Libertarianism formed and spread only in the twentieth century, although its origins are followed in the works of scientists of previous centuries. One of these theoretical foundations of libertarianism was the Individualist anarchism current in the United States. Its representatives enriched the libertarian current with the notion of "individual sovereignty", a peculiar understanding of the natural individual right, the definition of the state as an illegitimate aggressor and antagonist of the individual. The research of the ideas of Individualist anarchism is relevant for a better understanding of libertarian principles.

Keywords: *libertarianism, individualist anarchism, state, sovereignty of the individual, natural law.*